

ETERNITAT DE LA POESIA

I

Quan els fulls oficials eleven a la categoria de personatges els més destacats dels energúmens del país, ¿quin paper escau a filòsofs i a poetes sinó el del personatge metafísic que es refugia en la seva pròpia ombra per cercar-hi la frescor dels segles? Filosofar és alliberar-se: dels pitagòrics als estoics, d'Heràclit a Hegel, de Sòcrates a Spinoza. «Filosofia és llibertat» diuen els uns, i *eternitat*, reprenen els altres. Com la Poesia, com la Religió, en pocs dies el tema «poesia» ha estat tractat amb insistència. Ací i qui sap a on. No fa gaires setmanes, un diari francès fet molt de cara al públic —«L'intransigeant»— demanava que cada vuit dies els actors de teatre francès, en els entreactes, recitessin poemes triats. Ho titulava: *Tornada a la poesia*. És un senyal. Un de tants senyals. Tomàs Garcés, dijous passat, posà el tema de l'eternitat de la poesia amb clara eloqüència. Les seves suggestions, favorables o adverses a la nostra posició personal —són tantes!— ens permetran de referir-nos-hi, i amb insistència, més d'una vegada.

[«La Publicitat», 12-III-1933]

II

«Per què aplaudim l'esclava etiop i xiulem la blanca Filis?», havíem preguntat si fa no fa alguna vegada.*

Sota la clàmide o sota el barnús, l'home és afectat per les mateixes passions. Si pugna per alliberar-se'n, heu-vos-el ací, tot d'una, filòsof. Pitàgores, Epíctet, Sèneca i sant Agustí cerquen idèntiques regles de conducta per alliberar l'home d'aquelles i la voluptat, la còlera i la vanaglòria són considerades enemigues de la llibertat de l'ànima. Les lleis de la raó són, per als moralistes, eter-

* Referència al paràgraf d'*Algunes consideracions sobre la literatura i l'art actuals*, vegeu *supra*, p. 30. (N. de l'E.)

nament, les mateixes, i Marc Aureli i Spinoza, «sia la mort una extinció», «una absorció» o el pas d'una vida a l'altra, hi preparen l'ànima amb aquests sols ornaments: la simplicitat, la modèstia i la indiferència. «Tot és sotmès a les lleis de Déu», retreu, d'un poeta llatí, Marc Aureli. «Obceix-les.» És en interpretar aquesta submissió que els homes deliberen en camps adversos: aquells, segons el mot de Plató, «aptos a contemplar la immensitat dels temps i el conjunt dels éssers», s'alliberen del vertigen terrestre pel culte de la raó i de la virtut; aquells altres, positivistes —realistes i idealistes—, tot el preu de llur viure el donen a l'acció de cara a la matèria o abismats a les pregonesses més tenebroses de l'esperit. Per als uns l'eternitat és una suma d'unitats que es reprodueixen idèntiques a través dels segles; per als altres, en cada moment del present, el més efímer, l'eternitat es renova original i diversa.

[«La Publicitat», 14-III-1933]

III

I els poetes? ¿Hi ha una «lleï eterna» a la qual sotmeten llur lirisme o bé, amadors del present, recerquen només el pintoresc, o es lliuren, incuriosos, a l'aventura? Millor: ¿hi ha una llei del lirisme, idèntica a tots els temps, renovada periòdicament o inèdita a cada instant fugaç? L'hàbil Garcés ha intentat, no pas en va, de cercar aquella llei. No us esvereu del mot: és una llei de romanticisme per la qual el «comprendre»* de la raó és completat —o precedit!— per la «coneixença»* de la inspiració. (No us esvereu, tampoc, del mot.)

La joia i la malenconia són idèntiques a través dels temps. Si apliqueu, aguts, els vostres sentits, damunt els més fòssils dels clàssics, descobrireu clars de lluna mòrbids i ritmes inèdits de saxofon.

[«La Publicitat», 15-III-1933]

* «Comprendre», això és: «penetrar per la intel·ligència»; «conèixer», això és: «coneixença immediata».

Hi ha —s'ha dit— una lírica objectiva i una lírica irracional; hi ha un romanticisme estàtic i un romanticisme dinàmic (com hi ha, tot i l'absurditat de l'expressió, un superrealisme estàtic —Chirico, Éluard— i un superrealisme dinàmic —Dalí, Tzara). Si voleu, un irrealisme objectiu i un irrealisme còsmic. Recordem que Joaquim Folguera, en presentar uns poemes juvenils signats J. V. Foix («La Revista», 1917), cregué descobrir-hi un «averroïsme» poètic: la raó i el lirisme s'hi debaten per a heure-hi cadascun la primàcia. Més concretament: un irrealisme crític equidistant de la mística de l'irracional i de l'obsessió plàstica del banal. Un fenomen molt 1918. [Es reprendrà? L'experiència en el fracàs dels dos idealismes: patriòtic i social (recordem que a la URSS l'han defensada, malgrat el marxisme, els idealistes o «poetes de l'absolut», malgrat constatar que les Pàtries són, a hores d'ara, uns estats en armes i que Rússia ha esdevingut, contra la previsió idealista, a la vegada, una Pàtria i un Estat militaritzats), ¿no accelerarà la reincorporació d'aquella a la falanx dels cercadors de la crítica pura i de la lírica pura?] Si Ovidi, oh amable Garcés, fou ja, pràcticament, un exiliat, ¿no deu ser que la natura del poeta ja és eternament una natura en exili?

[«La Publicitat», 17-III-1933]